

LARS H. LENDES

HJELPEVERKSTED

GUNNAR ROALKVAM

Lars H. Lende (1882–1971) var kjent som en byoriginal i Stavanger med et glødende sosialt engasjement for barn og unge. I mellomkrigstiden sto han fram som en fargerik samfunnsrefser som brukte klovnens metoder for å bli hørt. Lende kjempet for å gi arbeidsledige ungdommer praktisk fagopplæring og mulighet til fast arbeid. Da kunne de selv skape seg en trygg framtid.

For å nå ut med budskapet sitt kledde Lende seg ut i fantasifulle klær, ga ut egen avis, Fagamatøren, og dro land og strand rundt med ponnier sine. Selv om mange lo av de originale påfunnene hans, var det ingen tvil om at Lende hadde et alvorlig budskap. Til og med kong Haakon 7. ble grepet av Lendes arbeid.

To ganger besøkte han kongen. Den andre gangen han var i audiens, i 1935, hadde han grønn kjeledress og verktøy i snor rundt halsen. Frisyren var høyst original, nemlig langt hår på den ene siden av hodet og glattbarbert skalle på den andre, og omvendt skjeggpryd. Kongen ble begeistret for Lendes frimodighet og engasjement og støttet arbeidet hans økonomisk.

Etter andre verdenskrig var det godt med arbeid. Da var det særlig barna som fikk glede seg over ”den løgne maen”.

Lende importerte ponnier fra Skottland og dro på utallige turer med ponnier og hjemmelagede kjerrer fulle av barn. Overalt vakte han stor oppmerksomhet, og flere barnehjem og sosiale institusjoner fikk ponnier med seletøy og kjerrer av Lende.

Lars H. Lende var en idealist og original i ordets beste betydning, og han bevarte et aktivt engasjement selv på sine gamle dager. Det siste året Lende levde, ble han observert på Domkirkeplassen med et skilt som oppfordret folk til å hjelpe sultrammede mennesker i Afrika.

FORENINGEN FAGAMATØREN

Torkel Lende var stefaren til Lars. Han bygde opp et mekanisk verksted og var også en flink oppfinner. Da han døde i 1909, overtok Lars H. Lende driften av verkstedet. Virksomheten gikk bra, og under første verdenskrig var det 25 ansatte ved Lendes Mek. Verksted & Nøglefabrik. Men Lende var ingen utpreget administrator og forretningsmann, og i 1919 kom bedriften i store vansker.

Lars H. Lende forsøkte å overføre sitt mekaniske verksted til arbeiderne, men eksperimentet endte med at verkstedet

Lende fotografert i Haugesund av Moderne Foto AS i 1960.

ble solgt til et par av kreditorene. Bakgrunnen for dette forsøket var at Lende hadde en oppfatning om hvordan samfunnet ideelt burde organiseres. Alle burde få ta del i eierskap og ansvar. I et arbeidskooperativ ville alle yte mer fordi de selv kunne være med på å forvalte overskuddet av driften. Lende videreførte denne tanken da han startet foreningen "Fagamatøren" i 1925.

Hovedmotivet var å hjelpe arbeidsløse ungdommer både til arbeid og arbeidsglede. Dette skulle skje ved å opprette såkalte hjelpeverksteder for opplæring i praktiske fag. Selv om det var et mål at arbeidet skulle gi et levebrød, var det viktig å bevare "amatøren" i seg. Dette fordi alt arbeid skulle utføres med glede, og ingen arbeidsoppgaver skulle være mindre verdt enn andre. Uansett hvor flinke folk kunne bli, burde de være ydmyke overfor oppgavene som skulle utføres. De skulle også være takknemlige for å kunne bidra til framgang og velferd for seg selv, det nære fellesskapet og samfunnet som helhet.

Grunntanken til Lende var at alle mennesker hadde rett til å utvikle evner og anlegg gjennom skapende, praktisk arbeid. "Kapitalen er i alles hoder og hender", sa han ofte. Selv om Lende var veldig opptatt og fascinert av alle tekniske framskritt og nye oppfinnelser, så var han klar på at det var det enkelte menneske som var den aller viktigste ressurs i alt arbeid.

HOBBYUTSTILLINGER

I 1925 ble Lende virkelig kjent i byen. Da arrangerte han to hobbyutstillinger nærmest som en slags idédugnad for å gi inspirasjon til etablering av ny næringsvirksomhet. Den ene ble avholdt i Understøttelsens store sal i Stiftelsegata,

den andre i bedehuset Bethania i Vaisenhusgata. Her deltok en rekke personer med ideer og hjemmelagede gjenstander som kunne tenkes å bli satt i masseproduksjon. På utstillingen i Bethania møtte det fram over tusen mennesker. Lende forteller selv om disse møtene:

”Jeg hadde samlet sammen gjenstander som amatører hadde forarbeidet i sin fritid, for eksempel en fiolin laget av en skomaker, kobberartikler, et brannalarmapparat fra en Sandnesmann, en liten motorbåt med motor og propellaksel, likeledes en dreiebenk som vedkommende hadde forarbeidet for å lage motoren. Med denne båten, som var som et nøtteskall, har han reist fra Jørpeland til Stavanger. Likeledes hadde jeg lånt en liten spinnerokk av messing samt et stort lommeur forarbeidet av en urmaker i Kopervik. Det var ellers mange andre gjenstander både i jern- og trearbeid.

Lokalet var overfylt til trengsel, og det var stormende jubel blant de mange som var møtt fram, hvorav det var både fabrikanter, direktører og andre større figurer. Den kjente kaptein Lindanger demonstrerte sin berømte smørkjerne og gjorde stor lykke.

En av mine oppgaver er å støtte dem som sysler med oppfinnelser og eksperimentering. Det er storartet å holde en utstilling for hobbiser og amatører, men det som disse nyttige fremtidsmennesker har i sin fantasi og skaperverk må ikke utnyttes til profitt og pengeoperasjoner. Det er heller ingen mening i å gi dem en liten premie som et

beger eller en annen nikkelgjenstand. Det har mindre verdi for nevenyttige folk. Skal det gis premier eller oppmuntring burde det vært verktøy eller en passende pengesum som gjør at de kan anskaffe seg mer verktøy eller nye materialer.”

Samtidig med at Lende tok initiativ til idédugnad og utstillinger, startet han foreningen Fagamatøren for å gi fagopplæring til arbeidsløse ungdommer. Allerede kort tid etter etableringen av foreningen i 1925, var medlemmene i sving i et lokale i Breigata. Lende fortalte til Dagbladet Rogaland at foreningen da hadde 25 medlemmer, og at verkstedet var åpent hver kveld. Vanligvis møtte 5 til 10 medlemmer til arbeidsøktene. ”Vi arbeider som en kooperativ skole”, forklarte Lende. Medlemmene skulle hjelpe hverandre og bruke både hode og hender for selv å skape ting de hadde behov for.

Etter tre år i Breigata meldte Stavangeren i 1928 at foreningen da holdt til i tre kjellerlokaler i Pedersgata 105. Medlemstallet var kommet opp i rundt 70, og de fikk disponere mye godt verktøy, to boremaskiner, to dreiebenker for henholdsvis jern og tre, en båndsag, en sirkelsag, en smergelskive og flere skrustikker. Lende fortalte da at det blant medlemmene også var fagfolk som lærte opp amatørerne. Dessuten hadde alle ”en plikt til å undervise og hjelpe hverandre”.

Foto: Børge Kalvig.

Det var kommet med folk som ikke kunne noe som helst innen snekkerfaget. ”Nå har de overrasket seg selv og andre ved å lage pene møbler”, fortalte Lende og viste blant annet til ”en amatør som nettopp har giftet seg og som har laget alle møblene selv på verkstedet. Der e ein aen amatør som snart ska gifta seg. Han e allerede ferdige med sengå!. Kånene bler så glae at det e ei gru!”.

Lars H. Lende med mekaniklæringer på Ledaal i 1931. Foto: Leif Endsjø, Stavanger byarkiv.

I 1928 begynte Lende også å gi ut sin egen avis, først under navnet «Amatøren», senere «Lende-Amatøren» og deretter i mange år; «Fagamatøren». Avisen ble finansiert ved annonseinntekter og frivillige bidrag. Hundrevis av barn og unge solgte den, og inntektene gikk til foreningen Fagamatørens praktiske arbeid.

I 1930 fikk foreningen leie det mekaniske verkstedet til Jens Torgersen i Taugata 9 for 25 kroner i måneden. Byens aviser var innbudt til åpningen 24. januar, og 1ste Mai skrev dagen etter at ”administrerende direktør og redaktør Lars H. viste oss egenhendig rundt i verkstedet, hvor

travle guttunger arbeidet i sitt ansikts sved med det forskjellige, og til dels innviklede maskineri. “Kor har du fått pengane?” spør vi Lende. “Eg har 'kje ståle de! Eg har fått de av interesserte harrer i byens bedriftsliv. Åtta hondre kroner har me fått i kontantar, og så kjøpte me maskinar for fjorten hondre kroner og leide dette huset, og så fekk me boremaskin på D.S.D. og lånte ein på Telefonen, så

har me seks skruestikker, to dreiebenkar og smergelsjeva, og så lage me slibesteinsakslar te å begynna med. Guttane e' ivrige, og me har montert alt sjøl. Verkstaen har plass te åtta og snart te tolv, og når me e' komne godt i svaien ska me laga manualar!”

Verkstedet i Taugata hadde plass til tolv gutter om gangen, men Lende ville videre. Han sendte en søknad til Stavanger Boligkontor med en bønn om nye lokaler for hjelpeverkstedet.

”Jeg er en byens borger og arbeider for ungdommen pluss barn, altså for vår by og det hele samfund ...Jeg beklager

Barn og unge trivdes hos Lende på Ledaal. Foto: Leif Endsjø, Stavanger byarkiv.

at jeg ikke er politisk interessert, men kun interessert at faa gjøre noget for min neste og for min Mester, tjene Kristus i det daglige liv og virke. Jeg har store oppgaver at løse og gjøre. Jeg finder at jeg maa være et offer for mine ideer og arbeide. Jeg beklager at ikke stavangerfolket og autoriteter har opdaget hva jeg vil og har gjort. Jeg sørger for ungdommen og byens barn. Jeg henstiller til det ærede Boligraad at ta denne min skrivelse og min ringe person pluss mine ideer – alvorlig til overveielse”.

Til Lendes overraskelse og glede imøtekom kommunen søknaden om større lokaler. Lende fikk disponere to falleferdige uthus som tilhørte gårdsanlegget ved

herresetet Ledaal. Disse skulle egentlig rives, men fikk nå fungere noen år som Lendes nye hjelpeverksted.

VERKSTED OG LEKEPLASS PÅ LEDAAL

I 1931 var arbeidsløsheten veldig stor i Stavanger, og en landsomfattende lock-out skapte sterke motsetninger i arbeidslivet. Ikke bare var det mange arbeidsløse, men så ble også tusenvis av arbeidstakerne stengt ute fra arbeidsplassene sine.

Situasjonen i Stavanger var så ille at det ble tatt initiativ til en lokal dugnad for å tilføre Rosenberg Mekaniske Verk-

sted ny kapital for å skaffe flere arbeidsplasser der. Aksjonærene i skipsverftet hadde tatt ut store gevinster i årene etter første verdenskrig og tappet Rosenberg for egenkapital. Siden 1921 var det ikke bygd noe skip på det som var planlagt å være Skandinavias største skipsverft med rundt 2000 ansatte. Blant initiativtakerne til dugnaden var de samvirkeorganiserte forbruksforeningene Økonom og Bikuben og Produksjonslaget Samhold.

En tid dro Lende rundt i Ryfylke og solgte verktøy og brukte maskiner. Foto: Stavanger byarkiv.

Hver tredje medlemsfamilie i Økonom var da rammet av arbeidsledighet. Derfor valgte samvirkelagene å gå inn med ny kapital som aksjonærer i Rosenberg for skaffe arbeid til medlemmene, som i hovedsak besto av hermetikk- og jernarbeidere. I samarbeid med Norges Bank, redaktørene i Stavanger Aftenblad og 1ste Mai, andre banker og noen lokale kapitaleiere tok det lokale, folkestyrte forbrukersamvirket samfunnsansvar. Dette likte Lars H. Lende. Men siden "hele byen" nå gikk med i dugnad for å få sving på driften av Rosenberg, kunne de vel også bidra til å få god utvikling i hjelpeverkstedet på Ledaal. Også foreningen Fagamatøren hadde behov for økonomisk bistand.

I en tid med sterk politisk polarisering og utbredt frustrasjon over at så mange ungdommer gikk ledige, organiserte Lende en innsamling i januar 1931. Gjennom sin egen avis, "Lende-Amatøren" trykte han et "opprop til folket":

"Hør her, kjære lesere. Vil vil appellere til deres tro og kjærlighet, da det gjelder for oss å komme i sving på Ledaal med Fagamatøren til vinteren. ... Vi driver ikke med kollektivvirksomhet, men vi vil at våre sønner skal få litt forståelse av hva håndverk er for noget, så ikke deres sindsmot tapes og de blir vrak. ... Vil de, kjære lesere, hjelpe oss i dette stykke til fordel for våre sønner som intet har å bestille, så gjør de en gjerning som de vil høste en stor velsignelse av."

Etter en lang periode med dugnad for å sette bygningene i stand kunne Lende melde: "Ja, nu sviver det på Ledaal. Tiden har dradd ut grunnet pengevanskeligheter og arbeidskonflikten som har hindret større og solidere bedrifter enn oss som jo bare er fattigfolk og som intet annet eier enn to kraftige hender, en seig vilje og utholdenhet. Dette bruker vi som vår kapital og driftsmiddel for å få husene ferdige Det er nedlagt meget arbeid og materialer for å få det ferdig. Lagt sementgulv, støpt en vegg, innsatt tre vinduer, bjelker og gulv, sutaket er så å si nytt, taksteiner halvveis fornyet, dører og kledning forbedret. Vi har med andre ord satt kommunens eiendom i stand for å få bruke den. Alt er praktisk utført. Det ser meget bra ut, og alt ligger godt til rette.

Hvis leserne av dette hadde sett gutters og barns interesse under reparasjonsarbeidet og når vi monterte maskineriet,

Lars H. Lende på egen installasjon i aksjon ved Torget i 1928. Foto: Samson Helgevold. Statsarkivet i Stavanger.

ville de blitt forbauset. Alle ville hjelpe, de ville arbeide. Barna bygget huler og hus av de gamle materialene, de lekte og moret seg fortreffelig godt, en fornøyelse var det å se dem bruke hender og fantasi. ...

Av maskineri og diverse verktøy som nå er montert er følgende: to dreiebenker for jern, en høvel, to boremaskiner, en koldsag, et smergelstativ, fire skrustikker, en smifyr med ambolt. Det mindre verktøyet er det smått med, så vi trenger mere av dette. Vi starter nå med 4-5 gutter, så øker vi etter hvert som vi finner arbeid og materialer som passer for dem. Vi har hundrevis av ideer, så for den saks skyld skal ingen ha sorger for oss, men det

som leserne skal sørge for er noen ører til verktøy”.

Aktiviteten ved Ledaal trakk flere nysgjerrige, de fleste noe skeptiske. Men da hjelpeverkstedet var kommet i gang, fikk pipen en annen lyd.

”Jeg hørte at «Fagamatøren» hadde fått hjulene til å svive på Ledaal, og kunne ikke annet enn å le, for jeg tenkte som så mange andre: Kan den raringen få noe til å svive? For å få meg en god latter gikk jeg opp en ettermiddag, og jeg skammer meg, for tenk, et mer koselig verksted har jeg aldri sett. Der var en masse maskiner, og jeg tenkte med en gang på et av byens største og mest moderne verksteder

som jeg var inne i for 14 år siden. Det var ikke så koselig og moderne som Amatørens. Amatøren har min største respekt! Tenk at Lende med Co. har klart å få alt dette til med bare to tomme hender. Hva er det de kaver for? Jo, de vil hjelpe alle de arbeidsledige ungdommene i Stavanger, få dem vekk fra gatene. Mange av dem har gått nær sagt i årevis og søkt arbeid, men uten hell. Hvis de bare hadde hatt litt kjennskap til motorer og maskiner hadde de kommet langt på vei. Men man kan jo ikke lære noe når man ingen lærer har eller et sted hvor opplæringen kan foregå. De gamle kan tenke tilbake til den tiden de var unge. Tenk for en forskjell! Da kunne man få arbeid hvor man ville. Men tidene har forandret seg siden da.”

Stavangeren skrev: ”Det som egentlig er Lendes arbeid er å oppdra ungdom til arbeidsglede. Det er alvor, og dessverre taler man ikke om den side ved ”løgne Lenden”. Lende utfører et arbeid som kan gi noen og enhver litt å tenke på. Den falleferdige rønnen som han for et år siden med et smil fikk overlatt av kommunen, er blitt en liten, kjekk verkstedsbygning. ... ”Se her, Lende!, kossen ska eg gjørr det?” roper de på ham hele dagen. Lende er tilfreds med at han gjør seg tusen ganger mer umak enn han kan vente belønning for, og det er ikke det dårligste prinsipp. Det er uten tvil sundt, særlig i tider som disse, også å legge vekt på arbeidsgleden, gleden ved det som fra dag til dag vokser frem under fingrene, selv om fortjeningen er kummerlig”.

Det var vanligvis rundt ti unge som til enhver tid var i sving på hjelpeverkstedet. Der produserte de både ting for eget behov og produkter som kunne selges. I oktober 1934 kunne Stavangeren melde at fem gutter på hjelpeverkstedet hadde bygd en snekkermaskin for levering til et verksted i Sandnes.

Fotograf ukjent.

Ved siden av verkstedet monterte Lende og guttene flere lekeapparater, disser, vugger og klatrestativer, slik at dette området ved Ledaal også ble en populær lekeplass. Dessuten hadde Lende geiter der, som barn og unge kunne stelle. I en periode hadde han til og med en apekatt som virkelig ble et trekkplaster.

I tillegg til det daglige arbeidet, var Lende i aktivitet for å skaffe ungdommene varige arbeidsplasser. Det var ikke lett i 1930-årene, men å ha vært læregutt hos Lende ble etter hvert et kvalitetsstempel og et fortrinn i kampen for arbeid.

Til tross for den positive aktiviteten ved hjelpeverkstedet, bestemte kommunen at bygningene, som nå var gjort godt i stand, skulle rives i 1938. Dermed fikk hjelpeverkstedet bare sin tilmålte tid også ved Ledaal. En av guttene som var med fortalte mange år senere: ”Men så en dag var dette også slutt, som så mye her i livet. Ja, den dagen vi måtte dra fra Ledaal kommer jeg aldri til å glemme. Det var så sårt for meg, for jeg hadde mitt hjem der. Jeg var knyttet fast til Lende og Ledaal, men har nå bare gode minner tilbake. Ja, Lende er mannen med den rette innstillingen og med hjertet på den rette plass når

Lendes egenkonstruerte lekeapparater på Ledaal. Foto: Leif Endsjø, Stavanger byarkiv.

det gjelder ungdommen og barna. Disse har han ofret alt for. Gud velsigne ham for dette.”

I Fagamatøren desember 1939 skrev ”Strannagutt”: “I mange år har Lende arbeidet utrettelig for å komme byens arbeidsløse ungdom til hjelp. Han har så visst ikke spart seg, men utnyttet nær sagt alle midler for å nå sitt mål. Han har hatt mange og bitre skuffelser i den anledning, mest av folk som har sitt på det tørre og ikke bryr seg om

andre. Men Lende er av den type som ikke gir opp, og han har hatt gleden av å se gutter som han har hjulpet til å lære noe, komme seg fram i livet. Både guttene og deres foreldre er ham takknemlig for dette. Mange flere kunne ha vært hjulpet, hvis alle som har anledning hadde støttet denne gode sak. ...La det ikke bli slik med Lende som med så mange andre som har arbeidet for en god sak, at han først blir forstått når han ikke er mer.”

”Interessen og forståelsen er våknet i guttene våre for å skape noget nyttig og komme bort fra de slitte gatestener, som de må traske hele dagen uten å få bruke sine nyttige hender og medfødte evner som delvis er blitt påkostet mange skoler av foreldre, og ikke minst fra stat og vår fattige kommune.

Disse gutter skal en gang ta ansvaret og styret i vår by. Vi bør derfor utruste dem og oppdra dem til det nyttige arbeide og vise dem veien til selvhjelp og stå på egne ben og ikke minst å få et sorgfritt hjem med kone og tilbehør som kan mettes uten forsorgshjelp og gode gaver”.

FORMIDLER AV VERKTØY OG MASKINER

Lende drev selv et lite verksted, og gjennom sin virksomhet med kjøp og salg av brukte maskiner fungerte han også som et viktig mellomledd mellom etablerte næringsvirksomheter og nye tiltak som ble satt i gang. Det er vanskelig å vurdere betydningen av dette arbeidet. Men sannsynligvis var Lendes innsats på dette feltet av stor verdi både samfunnsøkonomisk og som bistand ved ny næringsetablering. Det ble kjent i Rogaland at Lende kunne framskaffe forskjellig maskineri for en rimelig penge. Han var også flink til å reparere og justere på gammelt utstyr slik at det kunne få nye funksjoner og vare lengre. Særlig var maskiner og utstyr fra hermetikken og byens blikkemballasjefabrikker ettertraktede gjenbruksartikler.

Et godt eksempel på dette var bedriften Trygve Kverneland og Sønner (TKS), som ble etablert med utgangspunkt i en beskjeden gårdssmie på Kverneland rundt 1930. Det var en liten revolusjon for virksomheten der da Kverneland fikk kjøpt en 40 tonns brukt eksenterpresse av Lende. Den hadde tidligere vært i funksjon i en hermetikkfabrikk, men Lende hadde overhålet den og skiftet ut enkelte deler. I sitt nye virke fikk den over 50 års videre tjeneste ved å presse millionvis av stanseslag i produksjonen av ljåer, sigder og, ikke minst, de populære tolleknivene ”Fjellmann” og ”Fjellmøy”.

Noen av dem som Lende hadde hjulpet i mellomkrigsårene, forsøkte å etablere egne bedrifter. Også etter 1945 hjalp Lende flere personer i gang med egen virksomhet. I praksis bidro Lende i mange tilfeller med maskiner og utstyr til unge mennesker som hadde lyst og tiltak til å sette i gang med noe selv. De hadde gjerne funnet et lite kjellerlokale, et uthus eller en forlatt hestestall, men de manglet penger og verktøy.

Johannes Grønnevik kom som ganske ung til Stavanger fra Økstrafjorden. Han hadde bare to tomme hender, men et brennende ønske om å komme i gang som mekaniker. Han fikk jobb i stansefabrikken til Larsen & Mortensen. Men han ønsket å utvikle sin egen virksomhet og konstruere en ny type vedkløyver. Han gikk fra verksted til verksted og spurte om å få låne nødvendig verktøy og en maskin for å kunne framstille en prototype. Nei, det kunne han ikke få, var det avvisende svaret. Tilfeldigvis sto Lars H. Lende inne på et av verkstedene og hørte samtalen. Han sa spontant til den unge landsgutten: ”Du kan bare komme til meg, så skal du få låne både motor og

maskiner. Og jeg skal hjelpe deg så godt jeg kan, uten betaling!”

Slik gikk det til at den unge Grønnevik fikk en start som dannet grunnlaget for at han kunne sette i gang egen produksjon av vedkløyvere i Hillevåg Elektriske Verksted i 1952. Denne virksomheten utviklet seg til å bli en stor bedrift med allsidig produksjon og mange ansatte, under navnet Hillevåg Elektro-Diesel AS.

Olav Sirevaag hadde innredet et lite verksted i et hønsehus i Hillevåg. Han spurte Lende om han kunne hjelpe til med noe utstyr. En uke etterpå sto Lende utenfor med en god dreiebenk og diverse verktøy som den unge Sirevaag fikk overta så å si gratis. Med Lendes veiledning og gode råd ble det fart i virksomheten, og Sirevaag kunne snart flytte til en større, nedlagt hestestall i Emmausveien. Deretter bygde han i 1951 opp et verksted i Rosenli sammen med Mauritz Frøyland og flere ansatte. Der produserte de nøtteknekkere, motorer til modellbiler og fly, spoleapparater for garnopptrekk, potetopptakere og deler til gravemaskiner. Dette var en mangfoldig aktivitet som gledet Lende. Da en del av produktene etter hvert fikk konkurranse fra importvarer, ble produksjonen gradvis endret til nye områder. Til slutt fant Sirevaag og Frøyland det mest bærekraftig å produsere hydrauliske lastebilkraner, “Sesam Sving”. I 1960 flyttet bedriften til nye lokaler i Sverdrupsgata, hvor ekspansjonen fortsatte. I Rosenli overtok da Harry Gustavson og Georg Steiner det ledige verkstedbygget. De hadde tidligere drevet med sveising i provisoriske lokaler der. De begynte også med produksjon av lastebilkraner med merket “Herkules”. I 1969 flyttet denne bedriften til større lokaler i Hillevåg for

videre utvikling.

I tillegg til å gi mange unge fagopplæring var altså Lende også fødselshjelper ved flere nyetableringer av mekanisk industri. Innsatsen hans er absolutt verdt å minnes. Lars H. Lende er vel den eneste person i Stavanger som er blitt hedret med en park og tre skulpturer. I Lendelunden kan vi i dag finne en skulptur av Lende med ponnier og kjerre med slagordet «Alt for barna!». I andre enden av parken står en av Lendes mange medhjelpere, en gutt som selger Fagamatøren. Midt mellom disse står en rar skulptur med flere elementer: en flosshatt, en saksofon, en papegøye, en apekatt og en stor ambolt. De fire første delene illustrerer Lendes morsomme metoder for å få oppmerksomhet for sin sak. Men viktigst er ambolten. Den symboliserer betydningen av å ha arbeid og å kunne smi sin egen lykke. Vi skal ikke glemme denne siden ved Lendes livslange engasjement for sine medmennesker.

KILDE:

Gunnar Roalkvam, En utfordring. Historien om Lars H. Lende. Wigestrands forlag. 2012. Her finnes også utførlige kildehenvisninger og mye mer om Lendes bemerkelsesverdige liv.